

יום הזיכרון ליצחק רבין

סובלנות

מבוא

את ראש ממשלת ישראל יצחק רבין ז"ל רָצַח מתנקש שהתנגד לדעותיו הפוליטיות ולפעילותו למען השלום; ולכן יום הזיכרון ליצחק רבין מוקדש לא רק לזכרו של יצחק רבין, אלא גם לחיזוק ערכי הדמוקרטיה במדינת ישראל.

ביחידה זו נעסוק בערך הסובלנות ונלמד כיצד חוסר סובלנות עלול להוביל לאלימות. בשל גילם הצעיר של התלמידים בחרנו למקד את הלמידה בסובלנות בתחום הבין-אישי. בתהליכים החברתיים והפוליטיים בחברה ישראלית שקדמו לרצח רבין נעסוק בקצרה בלבד.

מטרות היחידה

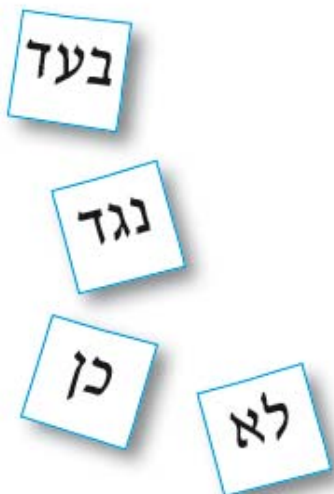
- התלמידים יכירו את פועלו של יצחק רבין למען המדינה.
- התלמידים ישמעו על הנסיבות שקדמו לרצח יצחק רבין ועל הרצח עצמו.
- התלמידים יכירו בשוני בין בני האדם, הן בחיצוניותם הן בפנימיותם, וידונו בחשיבות הסובלנות ביחסים הבין-אישיים.
- התלמידים ילמדו מקורות מהתרבות היהודית הדנים בנושא הסובלנות.
- התלמידים ילמדו וכיצד לנהוג בסובלנות בחיי היום-יום שלהם.
- התלמידים ידונו בקשר שבין רצח רבין לבין חוסר סובלנות.
- התלמידים יכירו דרכים לגיטימיות למחות על מדיניות הממשלה בחברה דמוקרטית.

חלקי היחידה

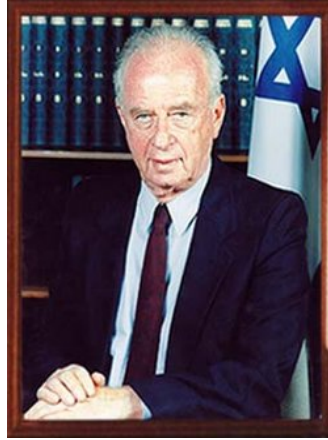
- חלק א':** פועלו של יצחק רבין ז"ל והרקע לרצח
- חלק ב':** בני אדם שונים זה מזה
- חלק ג':** סובלנות
- חלק ד':** מבט שונה
- סיום:** משימת יישום אישית

אמצעים מיוחדים

זכוכית מגדלת ושלוש כריות דיו (רצוי אך לא הכרחי)

1 קריאת קטעי המידע בעמ' 28-29 בספר לתלמידים

במהלך הקריאה חשוב להדגיש את הנקודות האלה:

– בעת הרצח היה יצחק רבין ראש ממשלת ישראל. יצחק רבין נבחר על ידי העם בבחירות ישירות (בינתיים השתנתה שיטת הבחירות, והיום ראש הממשלה לא נבחר ישירות, אלא הוא ראש המפלגה הגדולה ביותר, או המפלגה המצליחה להקים ממשלה. וגם בשיטה זו ראש הממשלה הוא שליחו של העם). בדרך כלל, ראש הממשלה מכהן כארבע שנים. בשנים האלה, הוא ושירי ממשלתו אחראים לניהול ענייני המדינה ומוסמכים להחליט את ההחלטות הדרושות לשם כך. הסבר זה חשוב כדי שהתלמידים יבינו שרצח יצחק רבין, כלומר, רצח ראש ממשלה במדינה דמוקרטית, היה גם פגיעה ברצון העם ובעקרון הדמוקרטי – "הרוב קובע".

– חשוב גם להדגיש שגם התומכים בדרכו של יצחק רבין וגם המתנגדים לה שאפו לשלום, אולם כל מחנה האמין בדרך אחרת להגיע אליו. הדגשת אי-ההסכמה בעם חיונית כדי שהתלמידים יבינו שדווקא כאשר יש חילוקי דעות דרושה סובלנות – על אחת כמה וכמה כאשר חילוקי הדעות סובבים סביב סוגיות הנוגעות לגורלם של כל האזרחים. סובלנות – כלומר ההכרה בזכות קיומן של דעות, אמונות וצורות התנהגות שונות משלנו, גם אם הן אינן מקובלות עלינו – היא אחד התנאים מעקרונות הדמוקרטיה.

– חשוב מאוד גם להבהיר שרוצח ראש הממשלה, יגאל עמיר, לא ייצג שום מחנה, אלא פעל על דעת עצמו והיה אדם קיצוני ואלים.

2 דיון בשאלת המחשבה (בעמ' 29)

השאלה מדוע נקבע יום זיכרון לאומי לציון רצח יצחק רבין דווקא מאפשרת לחזור ולהדגיש שנוסף על כך שרצח אדם הוא מעשה תועבה, רצח ראש ממשלה הוא גם פגיעה בחברה הישראלית ובעקרונותיה הדמוקרטיים.

ולכן קבעה כנסת ישראל שיום הזיכרון ליצחק רבין לא יצוין רק על ידי קרוביו ולא יוקדש רק לזיכרון הנפטר, אלא יהיה יום זיכרון לאומי ויוקדש להנחלת ערכי הדמוקרטיה, ובין היתר, להדגשת חשיבותה של הסובלנות.

1 פעילות בנושא ההבדלים החיצוניים בין בני האדם (משימות 1-3)

מטרתם המשותפת של משימה 1 ושל שאלת המחשבה והקטע "הידעתם?" היא להבליט את ההבדל בין בני האדם במראה החיצוני. לאחר קריאת קטע המידע על "טביעת האצבעות". חשוב להדגיש שלכל אדם טביעת אצבעות מיוחדת רק לו ושאינן דומה להן בעולם. אפשר להעביר בין התלמידים זכוכית מגדלת שבעזרתה הם יוכלו לראות את טביעת אצבעותיהם, וכן כריות דיו כדי שיכינו טביעות אצבעות וישוו אותן לטביעות האצבעות של חבריהם.

2. הבדלי דעות – קריאת הקטע "סיפור מהחיים" וקטע ממדרש תנחומא (עמ' 31)

כשם שאין פרצופיהן (של בני אדם) שוין זה לזה
כך אין דעתן שוות זה לזה.

(מדרש תנחומא, מהדורת בובר, פרשת פנחס, סימן א')

עתה נרחיב את היריעה ובעקבות קריאת הקטע "סיפור מן החיים" והמדרש המצוטט לעיל נדגיש שבני האדם שונים זה מזה לא רק במראה החיצוני אלא גם בתכונות האופי שלהם.

הקטע "סיפור מהחיים"

נבקש מהתלמידים להגדיר מהם ההבדלים בין שתי הבנות. האם הקטע מתאר הבדלים במראה החיצוני של הילדות? על אילו הבדלים הוא מספר? (הן מעדיפות דברים אחרים, חושבות על דברים אחרים וכו')

המדרש

המדרש המציע תשובה לשאלתו של האב: איך ייתכן שבנותיו שונות כל כך זו מזו, ונדון עם התלמידים על ההקבלה שבמדרש. המדרש בא טוען שכשם שברור לנו שיש הבדלים בין אנשים במראה החיצוני, כך צריך להיות ברור לנו שיש הבדלים בין דעותיהם ותכונותיהם (נטיותיהם, העדפותיהם, אהבותיהם וכו'), זה טבעם של בני האדם.

השלמת המשימות על המדרש (משימות 2-3) ושאלת החשיבה.

4 הבדלים בין בני אדם – לטובה ולרעה? – לימוד קטע מהמשנה (משימות 4-7 עמ' 32) ודין

[התורה מבקשת]

להגיד גדולתו של מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא:
אדם טובע מאה מטבעות בחותם אחד וכולן דומין זה לזה.
ונגון מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון,
ואין אחד מהן דומה לחברו.

(משנה, סנהדרין, פרק ד' משנה ה')

נקרא את המשנה ונפנה את התלמידים לשאלה 4.

שאלה 5: המשנה אינה מבחינה בין הבדלים במראה החיצוני של בני האדם לבין ההבדלים באופיים של בני האדם, ומכאן אפשר להניח שכוונתה לשניהם ושהיא רואה ברכה בשניהם.

שאלה 6: בעלי המשנה רואים בהבדלים בין בני האדם הוכחה לגדולתו של הקדוש ברוך הוא, ומכאן שהם מעריכים שהבדלים הם עניין חיובי ורצוי. בכך משלימה המשנה את המקור הקודם שלמדנו – מדרש תנחומא (בעמ' 31 בספר לתלמידים) – שבו רק הוזכר שיש הבדלים בין בני אדם, אך אין כל התייחסות שיפוטית לדבר, ועל פיו לא יכולנו לדעת אם בעל המדרש חשב שהבדלים אלו הוא רצויים או לא.

ומה דעת התלמידים בעניין? מהם היתרונות והחסרונות הנובעים מקיומם של הבדלים בין בני אדם?
שאלות אלו מובאות בבועת החשיבה שבעמ' 32 בספר ונפתח דין סביבן.
על היתרונות:

נדגיש שהשוני בין בני האדם תורם לחיינו ומעשיר אותם כמעט בכל תחום. כדי להמחיש רעיון זה (ובהשראת הרב קוק) אפשר לצייר בית על הלוח ולשאול את התלמידים אילו בעלי מקצועות נדרשים לבנייתו: יש צורך באדריכלים שיתכננו את הבית, בבנאים שיבנו קירות, בנגרים שירכיבו דלתות וארונות, בחשמלאים, בשרברים וכו'.

על החסרונות:

כאן המקום לדבר גם על מחירם של ההבדלים בין בני האדם. אפשר להזכיר, לדוגמה, את הסכסוכים הנובעים מההבדלים בין בני האדם ואת הזמן והכוחות הרבים הנדרשים לבני אדם כדי לנסות להבין זה את זה.

חלק ג': סובלנות

1 קומיקס בעמ' 32 – הכרת המושג סובלנות והגדרתו ודין בו

נקרא את הקומיקס ונשווה את גישתה של הילדה החובשת כובע לגישתה של הילדה "גלוית הראש" שבחלק השמאלי של האיור. נדגיש שילדה זו מביעה את בחירתה ומאפשרת לחברתה לעשות כרצונה.

לעומת זאת, הילדה מימין (החובשת כובע) פוסלת את זכותה של חברתה לבחור כיצד לבלות את היום בדרך שתלטנית ואף משתמשת במילים מעליבות.

לאחר מכן נקרא את **דברי הבלש** המגדירים מהי סובלנות ונפנה את התלמידים ל**משימה 8**, המאפשרת לבדוק שהתלמידים הבינו את מהותה, הלכה למעשה.

השאלה בבעות החשיבה מכירה בקושי להיות סובלני. חשוב מאוד לדון בקשיים, כדי שהתלמידים ירגישו שאנחנו מדברים עליהם "בגובה העיניים": מכירים בקושי, מזדהים אתו, ועם זאת, מצפים מהם להתאמץ ולאמץ התנהגות סובלנית.

2. וכשאינ מסכימים (עמ' 34 בספר לתלמידים)

הדוגמה הקודמת (השיחה בין הילדות בעמ' 33 בספר לתלמידים) אפשרה לנו ללמוד כיצד אין לנהוג. עתה נראה כיצד יש לנהוג. לשם כך ננתח שתי השיחות באותו נושא, שיחות שבהן מתדיינים שני ילדים שאינם מסכימים זה עם זה, ונשווה ביניהן.

בשיחה הראשונה (שיחה א') הילדים אינם סובלניים זה כלפי זה. המילים שבהן הם מדברים אינן מביעות כבוד זה לזה. טון הדיבור תקיף, הם אינם מקשיבים זה לזה ומתפרצים זה לדברי זה ועוד. השיחה מסתיימת בהעלבות הדדיות.

לעומת זאת, בשיחה השנייה (שיחה ב') נימת הדיבור נעימה הרבה יותר. ניכר שהילדים מקשיבים זה לזה ועוקבים אחר רצף הדברים. כל אחד מהם מגיב לדבריו של חברו תגובה עניינית.

העובדה שבשיחה השנייה הילדים מוכנים להסכים הסכמה חלקית לדעתו של האחר מעידה על פתיחות והקשבה. מי שאינו מוכן להשתכנע ולהסכים לטיעון של חברו כלל אינו משתתף בדו־שיח באמת, הוא אינו מקשיב לדעתו של חברו אלא מעוניין להשמיע את דעותיו.

אפשר לשאול את התלמידים: איזו שיחה ארוכה יותר? מה גרם לשיחה זו להיות ארוכה יותר? בשיחה השנייה הילדים מביאים נימוקים כדי להוכיח את דבריהם. הנימוקים מחזקים את דבריהם, נותנים להם בסיס וגם מגבירים את הסיכוי שהאחר יקשיב לדבריהם וישקול אותם ברצינות. לכן השיחה ארוכה יותר – יש בה תוכן ולא רק סיסמאות כמו בשיחה הראשונה.

חשוב להדגיש שבשתי השיחות הילדים לא הסכימו זה עם זה. השאלה אינה אם אפשר להתווכח – הרי הוויכוח לגיטימי והוא פועל יוצא כמעט הכרחי מההבדלים בין בני האדם – אלא **כיצד** מתווכחים. משימה 13 מציעה את האפשרות לסיים ויכוח ב"הסכמה שלא להסכים" ומציגה דרך מכובדת לסיים ויכוח. ייתכן שה"הסכמה שלא להסכים" מתסכלת את מי שביקש לשכנע את חברו, אך היא משקפת יחס של כבוד הדדי וקבלה של זכות האחר לאמץ דעה אחרת.

עתה נעבור מהפן הבין-אישי לפן החברתי.

3 התבוננות באיור בעמ' 36 ושיחה על הדרכים הלגיטימיות להביע התנגדות להחלטות הממשלה

אנשים רבים לא הסכימו עם מדיניותו של רבין בנושא השלום. אי-הסכמות והתנגדויות להחלטות שקיבלו "השלטונות", הן טבעיות ולגיטימיות, אולם יש להביע אותם בדרכים לא אלימות. בעזרת הקומיקס בעמ' 36 נשוחח על המנגנונים החוקיים המשמשים את האזרחים בחברה דמוקרטית כדי להביע התנגדות למדיניות הממשלה – כמו הפגנות, כתיבת מכתבי מחאה וראיונות באמצעי התקשורת – ונציין שגם המתנגדים למדיניותו של רבין השתמשו באמצעים האלה.

4 קישור מדרש תנחומא ("כשם שאין פרצופין שוין [...] כך אין דעותיהן שוות") ליום הזיכרון ליצחק רבין (משימה 14)

משימה זו מיישמת את הנלמד על ערך הסובלנות ומסכמת אותו.

חלק ד': מבט אחר (משימה 15)

בדרך כלל אנו מניחים שהכול רואים את הדברים כפי שאנו רואים אותם. הציור בעמ' 37 מדגים שיש הבדל אפילו בראייה שאינה קשורה ל"דעות". בציור זה אפשר לראות נערה מטופחת וגם אישה זקנה (אוזן הנערה היא העין של הקשישה, והסנטר והלחי של הנערה הם האף של הקשישה).

ראוי להזכיר את השיחות על משחק הכדורגל. שני הילדים ראו אותו המשחק, אך כל אחד ראה דברים אחרים ופירש אותם פירוש אחר. לדוגמה, שני הילדים פירשו את אותו השער פירוש אחר.

סיום

לסיום כדי להפנות את התלמידים למשימת היישום בספר.